POZDNĚPALEOLITICKÉ OSÍDLENÍ NA STŘEDNÍM TOKU POTOKA OKLUKY

Petr Škrdla – Libor Ježek, Archeologický ústav AV ČR, Brno

Po ústupu posledního zalednění se krajina zásadním způsobem začala měnit. Otevřené stepi s ostrůvky dřevin byly nahrazovány lesy. Evropu v té době obývaly řídce rozptýlené skupinky posledních lovců a sběračů – v archeologické terminologii nositelé pozdního paleolitu.

1. Úvod

Při revizi paleolitického osídlení Uherskohradišťska (Škrdla 2005) bylo konstatováno, že materiál z oblasti uvnitř Hlucké pahorkatiny, který Hrubý (1951) publikoval jako paleolitický, je buď postpaleolitcký (přepálený artefakt z Dolní Němčí – Kráčinek, případně kolekce ze Slavkova-Čtvrtek) nebo ztracený (Hluk-Kráčiny). Taktéž bylo konstatováno, že lokality je velmi obtížné dohledat v terénu (to se týkalo i jediné nesporně paleolitické lokality Dolní Němčí-Pajsarůvka).

Jeden z referentů (LJ) se řadu let věnoval intenzivnímu povrchovému průzkumu v prostoru katastrálních území obcí Dolní Němčí, Horní Němčí, Hluk, Nivnice, Slavkov a Vlčnov. Díky této aktivitě byly spolehlivě lokalizovány nejen všechny polohy zmiňované Hrubým (1951), ale byl získán paleolitický materiál z dalších, dosud neznámých poloh. Přestože kolekce paleolitických artefaktů nejsou z hlediska počtu kusů příliš bohaté a kulturně citlivé typy nástrojů téměř chybí, bylo by chybou nálezy neprezentovat.

Hluckou pahorkatinu tvoří mírně zvlněná krajina před úpatím Bílých Karpat. Ojedinělá výrazná návrší dosahují hodnot nadmořských výšek okolo 350 m. Za pozornost stojí, že na rozdíl od návrší, která jsou situována přímo na okraji Dolnomoravského úvalu (Hluboček, Rochus, Domanínský kopec, Tučapský kopec), na vrcholech návrší uvnitř Hlucké pahorkatiny nebyly dosud stopy po pobytu paleolitických lovců nalezeny (s možnou výjimkou u polohy Nivnické čtvrtky, kde jsou nálezy rozptýleny na svahu návrší, relativní výška nad potokem Okluky ale kolísá v rozmezí 5–20 m). Paleolitické osídlení je situováno v bočním údolí, které vybíhá z Dolnomoravského úvalu východním směrem a je protékáno potokem Okluky. Lokality jsou převážně v nižších partiích svahů návrší, která lemují potok Okluky. Nadmořská výška lokalit kolísá v rozmezí 245–305 m. Je zajímavé, že paleolitické nálezy byly získány z poloh, které byly později intenzivně osídleny v průběhu různých fází neolitu. Podobně situované lokality jsou známy v údolích Olšavy (Kunovice, Mařatice) nebo Dřevnice (Kvítkovice, Malenovice) (srovnej Škrdla 2005). Je otázkou, zda-li se paleolitický materiál dostal do těchto poloh následkem eroze svahů z vyšších partií svahu (případně z vrcholu návrší) nebo zda-li jsou nálezy v původních polohách.

2. Soupis lokalit

Dolní Němčí – Kráčinky, Průhon

Lokalita sestává z více hnízd, která téměř plynule navazují jedno na druhé, a rozprostírá od východního okraje obce po katastrální hranici s obcí Hluk, za níž je ještě jedna větší koncentrace, která je hodnocena zvlášť (Hluk-Kráčiny). Lokalita je situována na úpatí severního svahu Babí hory (vrcholová kóta 347 m), na levém břehu na potoka Okluky, v rozmezí nadmořských výšek 244–270 m.

Ve sledovaném prostoru bylo zdokumentováno taktéž intenzivní neolitické osídlení, jmenovitě lidu kultur s lineární keramikou a moravskou malovanou keramikou. Kolekce artefaktů čítá 43 kusů, které jsou vyrobeny ze silicitů z ledovcových sedimentů (29 ks), silicitů krakovsko-čenstochovské jury (9 ks), radiolaritu (1 ks) a lokálních rohovců (4 ks). Intenzita

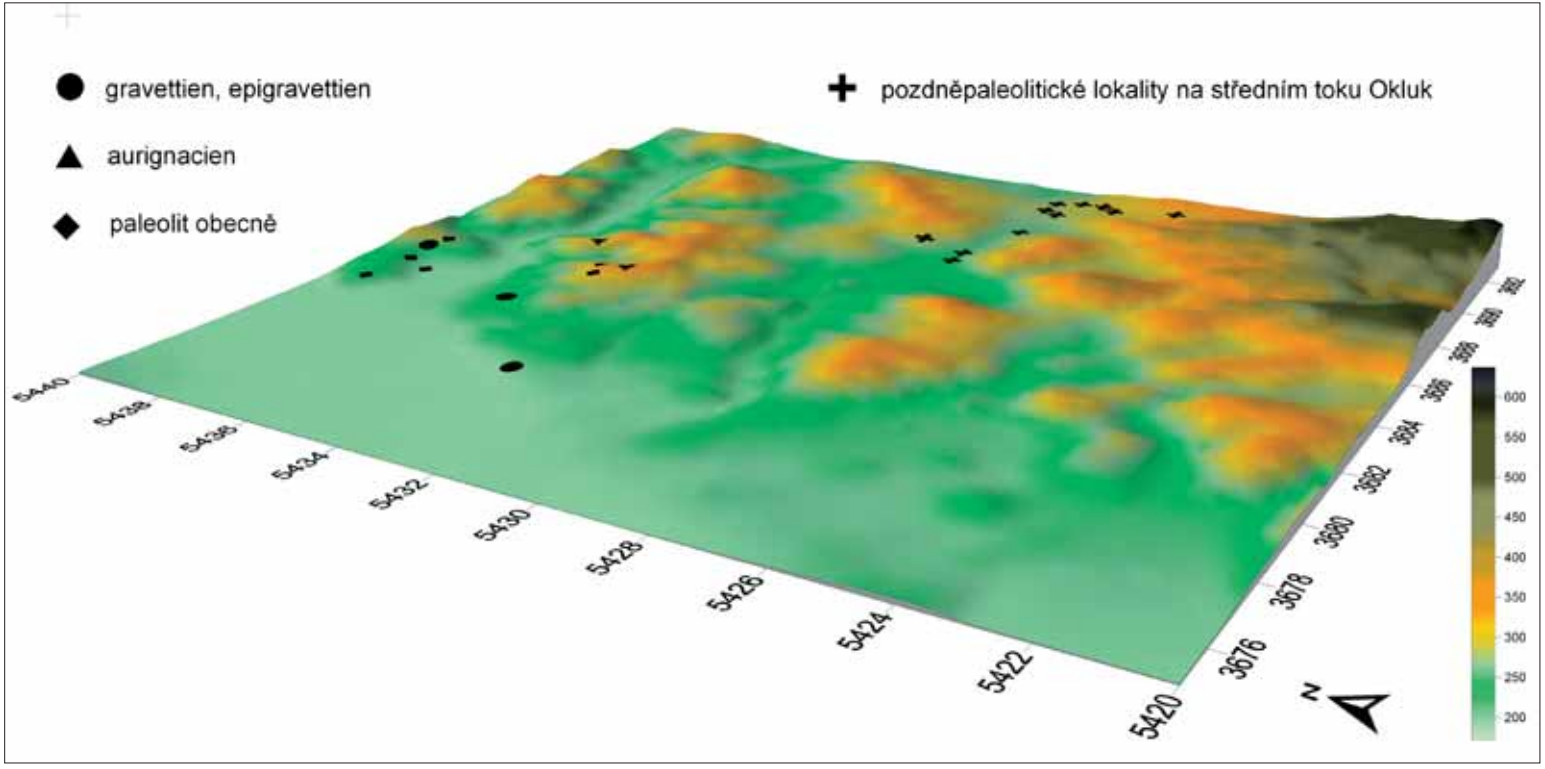

1. Poloha studovaného území.

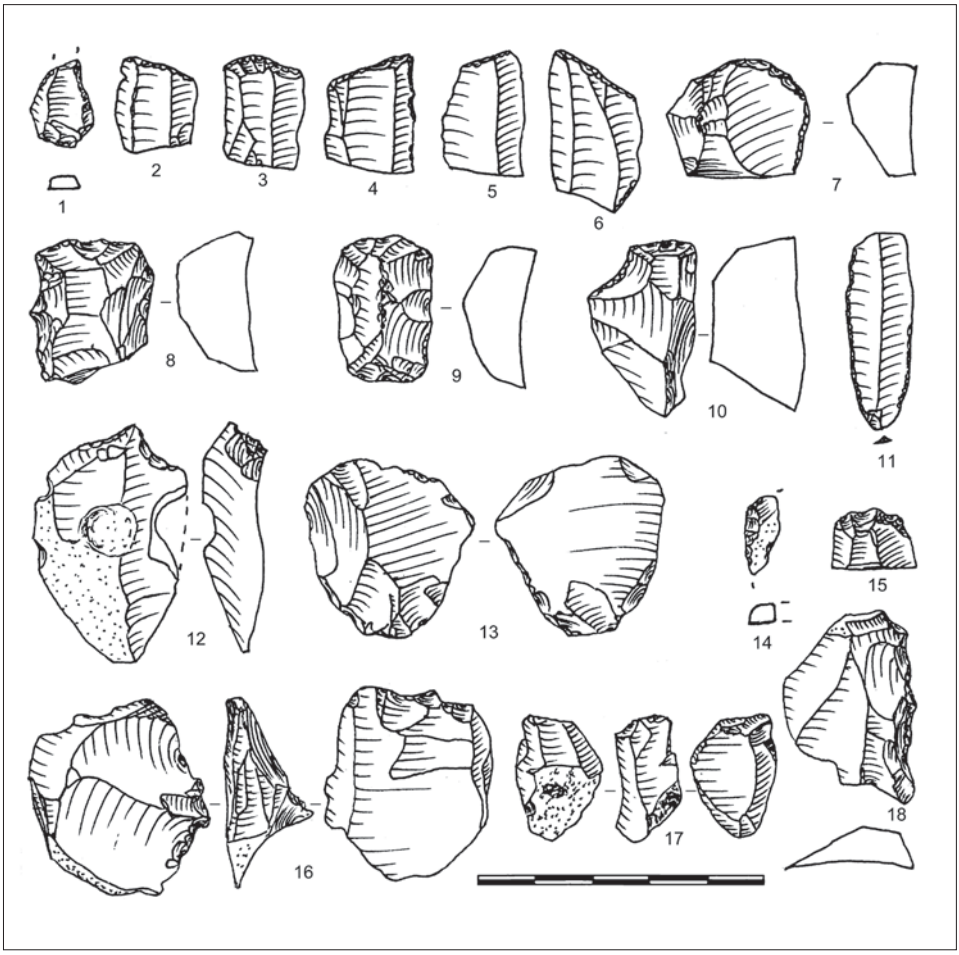

2. Dolní Němčí – Kráčinky, Průhon (1–13) a Hluk-Kráčiny (14–18).

patinace je rozdílná, od velmi intenzivní, kdy bílá patina pokrývá celý povrch artefaktu, až po jemný nádech bělavé patiny.

Technologicky kolekce sestává ze 10 úštěpů, 9 čepelí a 5 zlomků čepelí, 2 mikročepelí a zlomku mikročepele, jádra (reutilizováno v neolitu) a 15 nástrojů. Kolekce nástrojů obsahuje 5 strmě retušovaných škrabadel (2 ks ze silicitu z ledovcových sedimentů – obr. 2:8, 9), 2 ks ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury – obr. 2:7, 12 a 1 ks z radiolaritu – obr. 2:10), 2 odštěpovače (z lokálního rohovce a ze silicitu z ledovcových sedimentů), bilaterálně jemnou perličkovitou retuší retušovanou čepel ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury (obr. 2:11), 5 příčně retušovaných zlomků čepelí (2 ks ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury – obr. 2:3, 6, a 3 ks ze silicitu z ledovcových sedimentů – obr. 2:2, 4, 5), oškrabovače z lokálního rohovce (obr. 2:13) a zlomku bilaterálně otupené čepelky, který připomíná bázi neolitického vrtáku z lehce patinovaného silicitu krakovsko-čenstochovské jury (obr. 2:1).

Za pozornost stojí současný výskyt strmě retušovaných škrabadel, ve dvou případech s přídavnou strmou laterální retuší, případně vyčnělého škrabadla, které představují aurignacké (respektive epigravettské) elementy souboru, se zlomky příčně retušovaných čepelí a zlomkem artefaktu připomínajícího vrták, které představují neolitické elementy v souboru. Zmíněné elementy nelze odlišit na základě suroviny nebo intenzity patinace povrchu.

Dolní Němčí – Lucké pole, Dílce (druhý traťový název viz. ZM 1:10 000)

Lokalita je situována na jižním okraji obce, na levém břehu potoka Okluky, na svahu vybíhajícím severovýchodním směrem z bezejmenné kóty (364,5 m), v rozmezí nadmořských výšek 260–270 m.

Na lokalitě je převažující neolitické osídlení, reprezentované kulturou s lineární keramikou a s moravskou malovanou keramikou (doloženo početným keramickým materiálem). V kolekci štípané kamenné industrie dominují radiolarity (většinou zelenavých odstínů, méně červenohnědé), radiolaritové rohovce a silicifikované jílovce (vzhledem k jejich četnosti a nízké intenzitě jejich opracování jde s největší pravděpodobností o lokální nebo semi-lokální suroviny). Kvalitní importované silicity (silicity krakovsko-čenstochovské jury a silicity z ledovcových sedimentů) a další suroviny charakteristické pro neolitické osídlení jsou zastoupeny pouze ojedinělými kusy.

Kolekce patinovaných artefaktů čítá 32 ks. Převažují silicity z ledovcových sedimentů (22 ks) nad silicity krakovsko-čenstochovské jury (7 ks) a lokálními rohovci (3 ks). Patina je většinou méně intenzivní (u některých artefaktů prosvítá původní barva silicitu) a pokrývá celý povrch artefaktů. Radiolaritové artefakty nebyly započítány, jelikož žádný typologicky signifikantní artefakt z radiolaritu nebyl doložen.

Z technologického pohledu kolekce sestává z kusu připravené suroviny, zlomku, jádra (obr. 3:7), 8 úštěpů, 3 čepelí a 12 zlomků čepelí, rydlového odpadu, úštěpu s místní retuší (obr. 3:4) a 5 nástrojů. Skupina nástrojů je tvořena čepelovým škrabadlem ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury se střední intenzitou patinace povrchu (obr. 3:5), drobným, okrouhlým, strmě retušovaným škrabadlem z doběla patinovaného silicitu z ledovcových sedimentů (obr. 3:1), rydlem na zlomené čepeli ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury se střední intenzitou patinace povrchu (obr. 3:6) a dvěma zlomky retušovaných nástrojů ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury s mírným nádechem patiny (obr. 3:2, 3). Za pozornost stojí, že mimo okrouhlého škrabadla jsou všechny nástroje vyrobeny ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury.

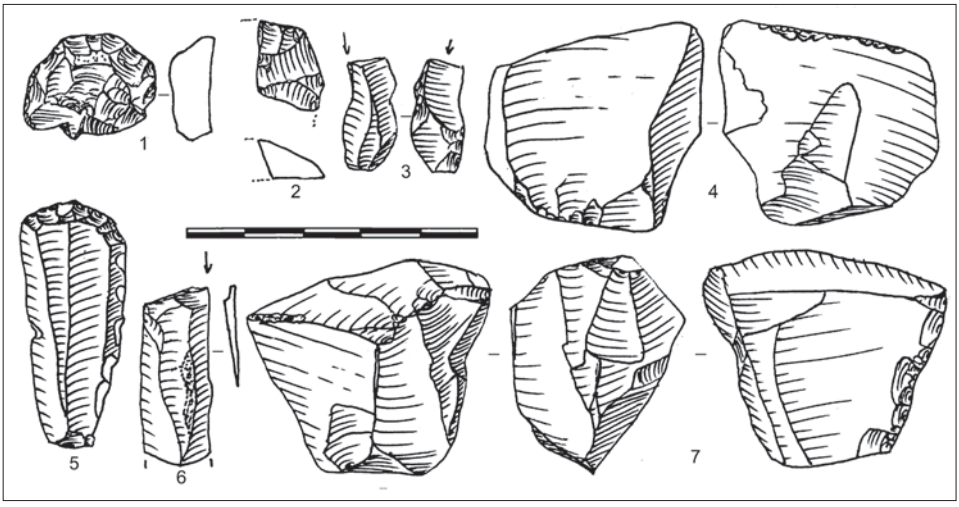

3. Dolní Němčí – Lucké pole.

Hluk-Kráčiny

Lokalita je situována na první terase na levém břehu potoka Okluky, nevysoko nad vodotečí, při úpatí severního svahu Babí hory v okolí kóty 243,6 m. Ve sledovaném prostoru bylo zdokumentováno taktéž intenzivní neolitické osídlení, jmenovitě lidu kultury s moravskou malovanou keramikou. Hrubý (1951) zmiňuje nálezy z polohy Hluk-Kráčinky, které měly

být uloženy v místní škole. Jelikož tyto nálezy jsou dnes nezvěstné a vzhledem k nejasnostem s lokalizací polohy zůstávala tato lokalita nejasná (Škrdla 2005, 108). Nové nálezy přispívají k vyjasnění polohy lokality.

Kolekce patinovaných artefaktů čítá 24 kusů. Všechny artefakty jsou vyrobeny ze silicitů z ledovcových sedimentů, u některých artefaktů je tenkou vrstvou neprůsvitné bílé patiny pokryta většina povrchu, jiné artefakty mají pouze lehký nádech bělavé patiny, někdy pouze na jedné straně či části artefaktu. Z technologického pohledu kolekce sestává z 11 úštěpů, 3 čepelí a dalších 5 zlomků čepelí, 2 mikrojader (obr. 2:16–17) a 3 nástrojů. Skupina nástrojů je tvořena dvěma drobným škrabadlem (obr. 2:15), na distálním zlomku čepele, drásadlem (retuš má až otupující charakter) na nepravidelném úštěpu (obr. 2:18), a zlomkem retušované hrany nástroje (obr. 2:14).

Horní Němčí – Zahrady

Nepravidelné jádro reutilizované na otloukač ze silicitů z ledovcových sedimentů bylo nalezeno severně obce, v poloze Zahrady. Nadmořská výška místa nálezu je přibližně 305 m.

Horní Němčí – Padělky od Slavkova

Na mírném temínku v nadmořské výšce 285–295 m byly nalezeny úštěp a čepel ze silicitu z ledovcových sedimentů. Za pozornost stojí atypický listovitý hrot, který je vyroben hnědého radiolaritu a je patinován (obr. 4).

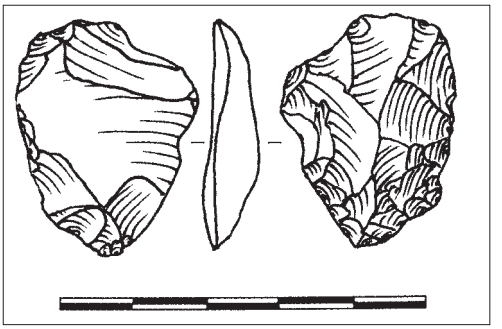

4. Horní Němčí – Padělky od Slavkova.

Nivnice

Na temeni, které je protáhlé přibližné od jihu k severu a které začíná kótou 307,4 m (Nivnické čtvrtky) a pokračuje ke kótě 281,7 m a dále, bylo zachyceno několik kumulací patinované štípané kamenné industrie, které jsou v následujících odstavcích popsány odděleně.

Ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti je uložena kolekce, která je označena jako Slavkov-Pod Nivnickými čtvrtkami, ale pro jejíž paleolitickou klasifikaci nejsou přesvědčivé důkazy (cf. Hrubý 1951; Škrdla 2005). Nově ale byly nalezeny prokazatelně paleolitické artefakty.

Nivnice – Nivnické čtvrtky

Lokalita je situována 300 m severně od kóty 307,4 m, na k severovýchodu skloněném svahu v rozmezí nadmořských výšek 285–300 m. Poloha s nálezy sousedí se sídlištěm lidu kultury s moravskou malovanou keramikou. Kolekce sestává z 28 ks. V surovinovém spektru převažují ze silicity z ledovcových sedimentů (23 ks), které doplňují silicity krakovsko-čenstochovské jury (4 ks) a radiolarit (1 ks – připravená surovina).

V technologickém spektru převažují úštěpy (7 ks), mikroúštěpy (6 ks), zlomky čepelí (5 ks) a nástroje (7 ks), které doplňují (vše po 1 ks) čepel, mikročepel a připravená surovina. Kolekce nástrojů je tvořena 3 krátkými škrabadly (obr. 5:1–3), drásadlem (obr. 5:5), odštěpovačem, oškrabovačem (obr. 5:6) a vrtákem (obr. 5:4). Přestože jsou artefakty patinované, vrták a drobná škrabadla mají neolitický charakter, ostatní artefakty jsou kulturně indiferentní.

Další poloha s nálezy byla zachycena na jihozápadním svahu kóty Nivnické čtvrtky, na poměrně strmém svahu v rozmezí nadmořských výšek 285–305 m. Bylo nalezeno 6 ks patinované štípané kamenné industrie, která je vyrobena ze silicitů krakovsko-čenstochovské jury (3 ks) a silicitu z ledovcových sedimentů(3 ks). Kolekce sestává ze dvou úštěpů, čepele,

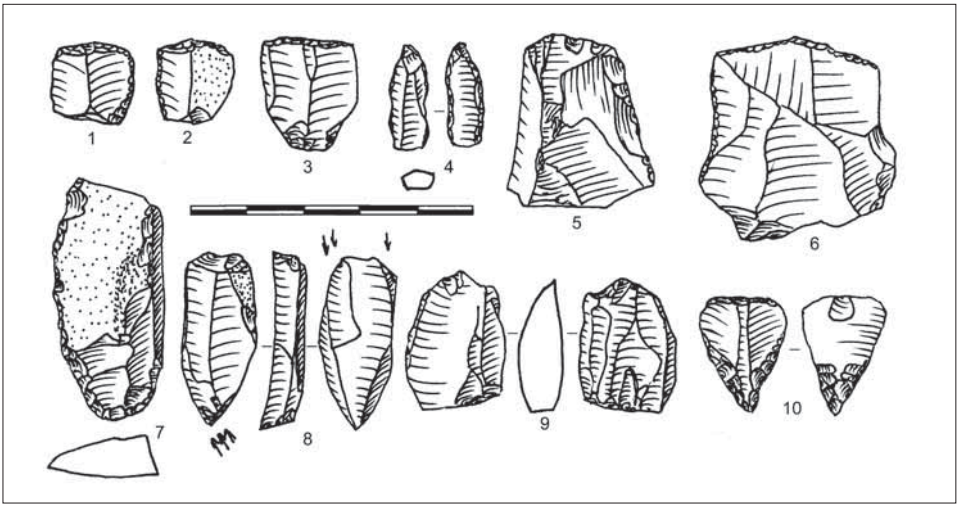

5. Nivnice – Nivnické čtvrtky (1–6; 10-x) a Padělky (7–9). 1–6: 300 m severně kóty 307,4 m; 7: 500m severovýchodně kóty 307,4 m; 8–9: okolí kóty 281,7 m; 10: jihozápadně kóty 307,4 m.

dvou zlomků čepelí a nástroje (obr. 5:10) – kombinace drobného škrabadla s hrotem (je možno interpretovat také jako vrták).

Nivnice – Padělky

Poloha je situována na protáhlém temeni v bezprostředním okolí kóty 281,7 m, 1 km severně kóty Nivnické čtvrtky (307,4 m). Nedaleko je situována lokalita lidu kultury s moravskou malovanou keramikou. Kolekce sestává z 10 ks. Surovinové spektrum je tvořeno silicity krakovsko-čenstochovské jury (6 ks), silicity z ledovcových sedimentů (2 ks) a neurčeným rohovcem (2 ks). Z technologického pohledu jsou zastoupeny 2 zlomky, 2 úštěpy, 4 zlomky čepelí a dva nástroje – vícenásobné rydlo (obr. 5:8) a odštěpovač (obr. 5:9). Ojedinělé nálezy byly získány i ze svahu asi 1 km jihovýchodně od kóty 281,7 m (7 ks; z toho 4 ze silicitů z ledovcových sedimentů a 3 ze silicitů krakovsko-čenstochovské jury; z technologického pohledu jádro se změněnou orientací, 3 zlomky čepelí, 2 úštěpy a retušovaná čepel – obr. 5:7).

Slavkov – Podluže (k. ú. Slavkov u Uh. Brodu)

Lokalita je situována na levém břehu potoka Okluky, na nevýrazném temeni, které vybíhá severním směrem od Slavkova, a které je na východě vymezeno údolím potoka Okluky a na západě suchým údolím, na mírném svahu v rozmezí nadmořských výšek 270–280 m. Na lokalitě je převažující neolitické osídlení, reprezentované kulturou s moravskou malovanou keramikou (doloženo početným keramickým materiálem). V kolekci štípané kamenné industrie dominují radiolarity (většinou zelenavých odstínů, méně červenohnědé), radiolaritové rohovce a silicifikované jílovce. Kvalitní importované silicity (silicity krakovsko-čenstochovské jury a silicity z ledovcových sedimentů) charakteristické pro mladoneolitické osídlení jsou zastoupeny pouze ojedinělými kusy. Ojediněle se vyskytl obsidián s největší pravděpodobností neolitického stáří.

Kolekce patinovaných artefaktů sestává z 19 kusů. Do této kolekce nejsou započteny radiolaritové artefakty, neboť u této suroviny je obtížné rozhodnout, zda-li se jedná o patinu nebo jsou vyrobeny z navětralé povrchové partie hlízy. Nejčastěji zastoupenou surovinou patinovaných artefaktů jsou silicity z ledovcových sedimentů (12 ks), následují lokální rohovce (4 ks, včetně rohovců typu Krumlovský les s charakteristickou černou kůrou na povrchu) a silicity krakovsko-čenstochovské jury (3 ks). Zatímco lokální rohovce jsou pokryty silnou patinou, intenzita patinace kvalitnějších silicitů je nižší – u některých artefaktů

je tenkou vrstvou patiny pokryta většina povrchu, jiné artefakty mají pouze lehký nádech bělavé patiny, někdy pouze na jedné straně či části artefaktu.

Z hlediska technologické a typologické klasifikace je soubor nálezů nevýrazný. Kolekce sestává z kusu suroviny se stopami intenciálních odštěpů, 12 úštěpů, 4 zlomků čepelí, rydlového odpadu a mikroúštěpku. Nástroj nebyl nalezen žádný.

Lokalita poskytla i další artefakty, u nichž je paleolitická klasifikace problematická. Jde především o dvě mikrojádra ze silicitů z ledovcových sedimentů, jedno z nich snad i s téměř neznatelným nádechem patiny. U těchto jader, která byla nepochybně těžena tlakem a mají nevýrazné negativy po bulbech odštípnutých čepelí, nelze vyloučit mezolitickou nebo spíše staroneolitickou klasifikaci. Další série jader, která by mohla patřit k paleolitické části souboru, jsou vyrobena z radiolaritu, který vykazuje mírnou patinaci povrchu a v některých případech eolický obrus. Jde o tři pyramidální jádra, která jsou charakteristická opět nevýraznými negativy po bulbech odštípnutých čepelí, což neodpovídá mladoneolitické technologii (cf. Klíma 1963a).

Vlčnov – Za Padělským mlýnem

Lokalita je situována na pravém břehu potoka Okluky, na mírně se svažující plošině v rozmezích nadmořských výšek 270–276 m, západně a severozápadně od temena s polohami Nivnické čtvrtky a Padělky na katastrálním území Nivnice. Na lokalitě je převažující neolitické osídlení reprezentované kulturou lidu s moravskou malovanou keramikou. Lokalita poskytla 24 artefaktů se stopami patiny. Intenzita patinace opět kolísá od výrazně bílé, která pokrývá celý povrch artefaktu až po jemné nádechy patiny, přes kterou je vidět původní barvu silicitové hmoty. Radiolarity, obdobně jako v předchozích případech, nebyly klasifikovány.

V surovinovém spektru převažují silicity z ledovcových sedimentů (17 ks), pouze 4 kusy jsou zastoupeny silicity krakovsko-čenstochovské jury a třemi lokální rohovce (v jednom případě se pravděpodobně jedná o rohovec typu Troubky/Zdislavice).

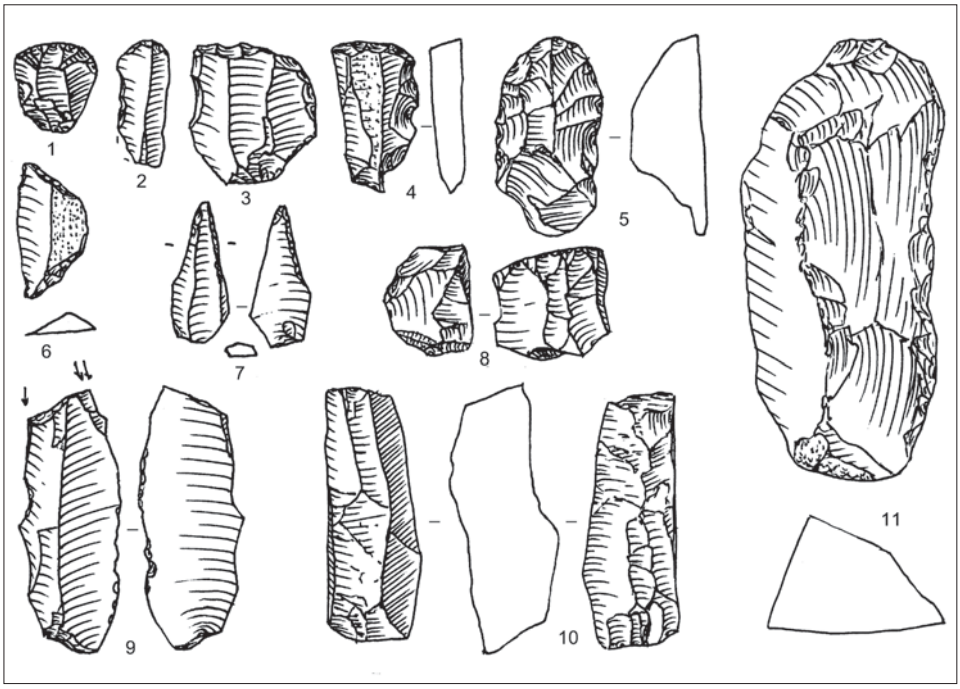

6. Vlčnov – Za Padělským mlýnem.

Z technologického pohledu je zastoupeno dvoupodstavové jádro na tenké desce suroviny (obr. 6:10), mikrojádro (obr. 6:8), 7 úštěpy, 7 zlomků čepelí a 8 nástrojů. Skupina nástrojů sestává ze strmě retušovaného škrabadla z lokálního rohovce jen s mírným nádechem patiny (obr. 6:5), rydla na příčně retušované čepeli ze středně intenzivně patinovaného silicitu krakovsko-čenstochovské jury (obr. 6:9), kombinace strmě retušovaného škrabadla a zoubků z doběla patinovaného silicitu z ledovcových sedimentů (obr. 6:4), dvou nehtových škrabadélek (obr. 6:1, 3), atypického škrabadélka na drobné čepelce z doběla patinovaného silicitu krakovsko-čenstochovské jury (obr. 6:2), trojúhelníkového mikrolitu (trapézky) z doběla patinovaného silicitu z ledovcových sedimentů (obr. 6: 6) a vrtáku neolitického tvaru ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury s mírným nádechem patiny (obr. 6:7).

Mikrojádro a trojúhelníkovitý mikrolit, které jsou vyrobeny z doběla patinovaného silicitu z ledovcových sedimentů, ukazují na možnost mezolitické klasifikace. Naopak charakteristický neolitický vrták, který je vyroben ze silicitu krakovsko-čenstochovské jury a má jen mírný nádechem patiny, ukazuje na možnost, že na lokalitě mohlo dojít k patinaci povrchu neolitických artefaktů. V souboru jsou přítomny i úštěp a drásadlo na masivní čepeli z výrazně patinovaného radiolaritu. U obou těchto artefaktů je patrné zaoblení hran. Je otázkou, zda-li tyto artefakty představují stopy staršího osídlení nebo jestli byly přineseny jako surovina z prostoru výchozu.

3. Závěr

Studovaný mikroregion je situován mimo hlavní (Dolnomoravský) úval, v bočním údolí uvnitř Hlucké pahorkatiny, ve vzdálenosti asi 8 km od Dolnomoravského úvalu, v místě, kde se údolí rozšiřuje a vytváří kotlinu, která je vymezena několika návršími s nadmořskou výškou okolo 350 m.

Pro většinu popsaných lokalit je charakteristická nízká relativní výška nad potokem Okluky, která kolísá v rozmezí 5–30 m (potok Okluky protéká rozhraním katastrálních území Hluku a Dolního Němčí, kde studovaný mikroregion začíná, v nadmořské výšce 238 m, na rozhraní katastrálních území Slavkova a Horního Němčí, kde studovaný mikroregion končí, protéká již v nadmořské výšce 304 m). Výše položeny (ve smyslu absolutní nadmořské výšky, nikoliv ve smyslu relativního převýšení na potokem) jsou některé lokality dále proti proudu potoka Okluky, nejvýše pak nálezy z okolí kóty Nivnické čtvrtky – ty byly získány z prostoru pod vrcholovou kótou, tj. poloha odpovídá aurignacké sídelní strategii, tak jak byla definována ve středním Pomoraví (Škrdla 2005).

Pokud budeme získané kolekce hodnotit jako celek, je možné jmenovat několik společných charakteristických znaků. Poloha na svahu, případně až na patě svahu byla zmíněna výše. Dalšími zajímavými charakteristikami je surovinové spektrum (suroviny byly pro účel této studie určovány pouze makroskopicky a nelze proto vyloučit, že v ojedinělých případe je určení nepřesné) a intenzita patinace artefaktů. V surovinovém spektru převažují importované suroviny, jmenovitě silicity z ledovcových sedimentů a silicity krakovsko-čenstochovské jury. Lokální rohovce, které bylo možné sbírat v prostoru Dolnomoravského úvalu, byly využívány pouze ojediněle. Za pozornost stojí radiolarity. Přestože radiolarity jsou přítomny ve většině kolekcí, jde většinou o větší úštěpy , zlomky a neretušované artefakty, což svědčí na primární zpracování suroviny, která byla získávána ze zdrojů, které byly situovány nedaleko. Charakteristické paleolitické typy a výrazně patinované kusy se mezi radiolaritovými artefakty vyskytly pouze ojediněle, proto byla většina z nich přiřazena spíše k neolitickému osídlení. Což ale nemusí být správné, jak nasvědčuje kolekce z lokality Kunovice-V úzkých (Škrdla 2008). Intenzita patinace artefaktů značně kolísá. Jsou přítomny artefakty silně doběla patinované, u kterých je jejich paleolitická příslušnost nesporná. Druhá skupina patinovaných artefaktů, která představuje největší část kolekce, je patinována středně intenzivně – většinou doběla nebo do šeda či bělo-modra, patina pokrývá téměř celý povrch, ale její tloušťka je malá – je jen na povrchu. Poslední skupina artefaktů vykazuje pouze mírný nádech patiny, tzn. že prosvítá původní barva silicitové hmoty.

U artefaktů ze druhé a třetí skupiny je již třeba připustit možnost neolitické či eneolitické klasifikace části artefaktů. Oporou pro toto konstatování je skutečnost, že patinované neolitické artefakty byly získány z lokality Tasov (respektive Hroznová Lhota, jak zní správný název katastrálního území místa nálezů; Škrdla 2005, 143) nebo že doběla patinovaná kamenná dýka byla popsána z Násedlovic (Šebela–Škrdla 1999).

Dalším zajímavým momentem je skutečnost, že paleolitické nálezy byly získány z poloh, na kterých později následovalo neolitické osídlení. Jde tedy o jistou shodu v sídelních strategiích, kdy sídliště je situováno v blízkosti vodního toku.

Z typologického pohledu kolekce obsahují krátká a strmě retušovaná škrabadla, nevýrazná rydla, retušované a místně retušované artefakty v doprovodu vrtáků a příčně retušovanými čepelí, jinými slovy, jakoby směs paleolitických a neolitických elementů. V otázce kulturní klasifikace, s ohledem na surovinové spektrum, intenzitu patinace a typologii, by v úvahu mohly připadat dvě varianty – mezolit a podní paleolit.

Atributy charakteristické pro mezolit (referenční lokalita Mikulčice; Škrdla–Mateiciucová–Přichystal 1997) jako geometrické mikrolity a drobná mikrojadérka v souborech přítomny nejsou (s výjimkou trojúhelníku z Vlčnova). Mezolit uvádí Klíma (1963b) i z Luhačovic, kolekce artefaktů je ale nevýrazná, objevují se do hrůtků retušované úštěpy, trapéz, jemná perličková retuš. Výčet lokalit v Poolšaví rozšířil Pavelčík (1995), je ovšem otázkou, zda-li všechny jím popisované kolekce jsou skutečně mezolitické. Za jedinou průkaznou lokalitu (i když nestratifikovanou) v regionu lze považovat Mikulčice (Škrdla–Mateiciucová–Přichystal 1997). V mikulčické kolekci se vyskytla především drobná škrabadla, trapézky, obloukovitě retušované hrůtky a série drobných jader. Nový výzkum v roce 1996 rozšířil doložené nástroje o trojúhelníky (Škrdla–Poláček–Škojec 1999). Pro surovinové spektrum Mikulčic byla charakteristická orientace na lokální moravské rohovce, pokud se objevily importované silicity, šlo spíše o kontaminaci mladším materiálem. Bohužel, kolekce zanikla při požáru Mikulčic v roce 2007.

Nejznámější pozdněpaleolitckou lokalitu na Moravě představovala lokalita na úpatí Dřínové u Tišnova (Kos 1971). Byla situována na mírně svažité plošině, jejíž relativné převýšení na hladinou řeky bylo asi 12 m, a byly na ní odkryty i pozůstatky zahloubených sídelních objektů. Ve spektru štípané kamenné industrie převažují drobná škrabadla (okrouhlá, nehtová na krátkých úštěpech i zlomcích čepelí, objevují se i strmě retušované exempláře), doprovázená většinou jednoduchými rydly, ojedinělými geometrickými mikrolity a obloukovitě otupenými hroty (Federmesser).

Na základě současného stavu poznání se domníváme, že nálezy z prostoru středního toku potoka Okluky lze přiřadit nejspíše k pozdněpaleolitickému osídlení. Jelikož aktuální stav studia problematiky pozdního paleolitu je ovlivněn absencí stratifikovaných a absolutně datovaných kolekcí, představují lokality představeného mikroregionu jistý potenciál pro další studium tohoto méně známého období. Jelikož řada lokalit je vzhledem ke své poloze ve spodních partiích svahů a v bezprostředním intravilánu obcí, je možné, že budou v budoucnu zasaženy stavebními aktivitami. Proto by bylo třeba v budoucnu provést odkryvy, které by mohly zachytit dosud neporušené zahloubené objekty (možnost překrytí pozůstatků sídelních aktivit svahovými sedimenty), možné stratigrafické souvislosti a zejména poskytnout absolutní data.

Identická kolekce, kde se opět prolínají paleolitické a neolitické elementy, byla získána i Romanem Symčákem ze Šumic u Uherského Brodu (nepublikováno). Analogii lze spatřovat i v kolekci z lokality Kunovice-V úzkých (Škrdla v tisku), kde byla popsána kolekce s převahou radiolaritu (ovšem bez výrazných nástrojů) v doprovodu několika artefaktů z eratického silicitu (včetně krátkých škrabadel, nevýrazného rydla a odpadu z výroby čepelky s otupeným bokem). Další možná analogie je lokalita Ostrožská Nová Ves-Padělky, kde byly přítomny také slabě patinované artefakty (i neolitických tvarů) v kontextu neolitické a gravettské štípané kamenné industrie. Podobně asi i v nepublikovaných nálezech z Ostrožské Lhoty, Hluku, atd. (Vaškových, osobní sdělení, nepublikováno.) Nevýraznou pozdněpaleolitickou štípanou industrii popsal K. Valoch (1979) ze Starého Města-Na valách.

Literatura:

H r u b ý, V., 1951: *Paleolitické nálezy z Uherskohradišťska*. Časopis Moravského muzea, Sci. soc. 36, 65–101.

K l í m a, B., 1963a: *Příspěvek k poznání neolitické štípané kamenné industrie.* In: Sborník 2, Fr. Vildomcovi k pětaosmdesátinám, 24–25. Brno: AÚ ČSAV Brno.

K l í m a, B., 1963b: *Mezolitická kamenná industrie z Luhačovic*. Zprávy oblastního muzea jihovýchodní Moravy v Gottwaldově 1, 5–19.

P a v e l č í k, J., 1995: *Poolšaví v mezolitu*. Slovácko 37, 95–105.

Š k r d l a, P., 2005: *The Upper Paleolithic on the Middle Course of the Morava River*. DVS 13. Brno: AÚ AV ČR.

Š k r d l a, P., 2008: *Kunovice (okr. Uherské Hradiště*). Přehled výzkumů 49, s. 231–237.

Š k r d l a, P.–M a t e i c i u c o v á, I.–P ř i c h y s t a l, A., 1997: *Mesolithikum (gespaltene Steinindustrie).* In: L. Poláček, Hrsg. Studien zum Burgvall von Mikulčice, Band 2, 45–91. AÚ Brno.

Š k r d l a, P.–P o l á č e k, L.–Š k o j e c, J., 1999: *Mikulčice (okr. Hodonín).* Přehled výzkumů AÚ AV ČR Brno 39 (1995–1996), 249–258.

Š e b e l a, L.–Š k r d l a, P., 1999: *A flint tool from Násedlovice: the problem of its dating.* Archeologické rozhledy, 51 [4] 876–878.

S v o b o d a, J. a kol., 2002: *Paleolit Moravy a Slezska*. 2. aktualizované vydání. Dolnověstonické studie 8. Brno.

V a l o c h, K., 1979: *Paleolit středního Pomoraví*. Studie Muzea Kroměřížska, 79, 22–35.

Ing. P e t r Š k r d l a, Ph.D. (n. 1970) absolvoval FS VUT v Brně, v současné době pracuje na Archeologickém ústavu AV ČR v Brně. Zabývá se paleolitickým osídlením Moravy.

Libor Ježek (n. 22. 5. 1967–26. 10. 2008) se dlouhodobě zabýval systematickým povrchovým průzkumem v oblasti Dolního Němčí a sousedicích obcí.

Late Paleolithic Settlements in the Middle Course of the Okluky Creek

A b s t r a c t

In the area around the middle part of the Okluky stream, i.e. on the cadasters of the villages Dolní Němčí, Horní Němčí, Slavkov, Hluk, Nivnice and Vlčnov, several collections of while patinated knapped stone tools have been collected in the last couple of years. These collections are typical with their preference of erratic silicite and presence of short scrapers, sometimes steeply retouched, indifferent burins, truncated blades and borers. No geometric microliths nor microblades were documented. Most of the localities are situated in lower parts of slopes, with sporadic occurrence on tops of hillocks. Based on the aforementioned facts, Late Paleolithic datation of those collections seems the most plausible one.

Spätpaläolithische Besiedlung an mittleren Ufern des Bachs Okluka

Z u s a m m e n f a s s u n g

An den mittleren Ufern des Bachs Okluka, konkret auf den Katastergebieten von Dolní Němčí, Horní Němčí, Slavkov, Hluk, Nivnice und Vlčnov wurden im Verlauf der letzten Jahre einige Funde der Spaltindustrie aus Stein angesammelt. Gekennzeichnet für diese Funde ist die Präferenz für erratische Silizite und das Vorkommen von kurzen Schabern (darunter einige steil retuschiert), unauffälligen Sticheln, quer retuschierten Klingen und Bohrern. Keine geometrischen Mikrolithe oder Mikroklingen mit gestumpfter Kante wurden dokumentiert. Die Fundstellen befinden sich überwiegend in den unteren Partien der Abhänge, vereinzelt auch auf der Anhöhe. Die oben genannten Indizien weisen darauf hin, dass die beschriebenen Fundgegenstände höchstwahrscheinlich der spätpaläolithischen Periode zuzuordnen sind.